

рядку розділити діяльність та уточнити юридичний статус різних за формою селянських господарств. Насамперед потрібно ввести пільги та преференції, які запроваджено у багатьох розвинених країнах світу, тобто економічні умови для розвитку ОСГ, оскільки це дасть змогу забезпечувати працівникам належні пенсії та соціальне страхування. Оскільки і державна підтримка щодо вирішення цієї проблеми надасть змогу легалізувати зайнятість та доходи на селі.

Література

1. Бондаренко Н.М. Сутнісні аспекти само зайнятості в особистих селянських господарствах. / Н.М. Бондаренко // Вісник Полтавського державної аграрної академії. – Сер.: Економіка. – Полтава, 2006. – № 4. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/visnyk/2006/04/r7_4_20....
2. Закон України "Про особисте селянське господарство" від 15.05.2003 р., № 742-IV (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
3. Закон України "Про зайнятість населення" від 05.07.2012 р., № 5067-17 (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon1.rada.gov.ua/>
4. Звіт про НДР "Регаментация зайнятості та доходів сільського населення, зайнятого в неформальному секторі сільської економіки" (заключний). – К. : Вид-во НДІ праці і зайнятості населення, 2013. – 160 с.
5. Месель-Веселяк В.Я. Організаційно-економічні умови розвитку аграрного виробництва в Україні // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал, 2010. – № 9. – С. 5.
6. Сільське господарство Закарпаття: стат. зб. за 2014 рік / за ред. М.М. Білей. – Держстат України в Закарпатській обл., 2014. – 52 с.
7. Tillack P. Rolle und Zukunft der Haushaltswirtschaften und Nebenwerbsbetriebe im Agrarsektor der MOEL / P. Tillack // Grune Woche. – Berlin, 14.01.2000.

Сахарнацкая Л.И. Особенности занятости и доходов населения в личных крестьянских хозяйствах на примере Закарпатской области

Исследованы проблемы занятости и доходов сельского населения в личных крестьянских хозяйствах Закарпатской области. Проанализирована структура производства основных видов продукции в хозяйствах населения и структура денежных и неденежных доходов сельских домохозяйств. Рассмотрена взаимосвязь между повышением занятости в личных крестьянских хозяйствах и определенными проблемами в обществе, которые на сегодня являются достаточно весомыми. Предложены факторы стимулирования мелких крестьянских товаропроизводителей относительно легальной трудовой деятельности с целью обеспечения им социальных гарантий и достижения кардинальных позитивных изменений в их жизнедеятельности.

Ключевые слова: доходы сельских домохозяйств, социальная защита населения.

Sakharnatska L.I. Some Characteristics of Employment and Incomes of Population of Individual Household Plots on the Example of Transcarpathian Region

The issues of employment and incomes of rural population of individual household plots on the example of Transcarpathian region are studied in the article. The structure of main products development in individual households and structure of cash and non-cash incomes of rural households are analyzed. It is considered The relationship between the employment increase in individual household plots and certain problems in society that are quite significant today is considered. The factors for stimulating small peasant commodity producers to legal labour activity in order to achieve social guarantees and principal positive changes in their life activity are proposed.

Keywords: income of rural households, social protection of population.

УДК 657:658

Здобувач Н.С. Хаймьонова¹ – Львівська КА

БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ ВИТРАТ У СИСТЕМІ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Висвітлено теоретичні основи системи управління витратами. Досліджено підходи до визначення сутності бюджетування витрат у системі інформаційного забезпечення підприємства. Сформовано систему бюджетів витрат підприємства. Досліджено методичні та організаційні характеристики бюджетування витрат підприємства у системі управління. Визначено загальні принципи та складові організаційного процесу бюджетування витрат підприємства. Узагальнено типові причини зниження ефективності бізнес-процесу бюджетування витрат підприємства.

Ключові слова: витрати, система управління витратами, бюджетування, управлінський облік.

Постановка проблеми. Управління витратами – це принципово нова система, яка дає змогу чітко відстежувати, аналізувати й контролювати витрати. Бюджетне планування, як інструмент управління витратами підприємства, дає змогу визначити альтернативні варіанти вирішення проблемних питань та сприяє відкритості та прозорості у прийнятті управлінських рішень. Бюджетне планування є вагомим елементом впливу на різні суспільні процеси та дієвим інструментом управління. Внаслідок зазначеного, використання бюджетування у системах управління витратами підприємства відкриває широкі можливості оперативного контролю за їх формуванням та надання менеджменту повної, достовірної і своєчасної інформації для прийняття відповідних рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у розроблення теоретико-методологічних і практичних засад бюджетування на підприємстві здійснювали такі вітчизняні та іноземні науковці: О. Амоша, І. Балабанов, І. Бланк, Ф. Бутинець, С. Голов, М. Данилюк, К. Друрі, А. Загородній, О. Мельник, О. Терещенко, А. Шеремет та інші.

Постановка завдання. Мета роботи – дослідження методичної та організаційної концептуальних характеристик бюджетування витрат підприємства у системі управління його господарською діяльністю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досвід функціонування успішних підприємств в умовах ринку свідчить, що для забезпечення життєздатності підприємства протягом тривалого проміжку часу необхідно впроваджувати нові методи підвищення ефективності системи управління підприємствами, одним із яких є бюджетування. Сьогодні на українських підприємствах існує проблема надлишку інформації та неможливості керування інформацією при здійсненні управлінських рішень. Бюджетування дає змогу згрупувати інформацію і проаналізувати її для прийняття ефективних управлінських рішень керівництва.

Виникнення в глибинах бухгалтерського обліку управлінської складової зумовлено необхідністю прийняття управлінських рішень на основі інформаційної системи, що функціонує на якісно новому технічному рівні, яка має стати складовою частиною керуючої системи підприємства. Така керуюча система

¹ Наук. керівник: доц. С.І. Головацька, канд. екон. наук

має відповідати сучасним вимогам підходу до організації обліку. Управлінський облік в широкому сенсі – це інформаційна основа прийняття стратегічних управлінських рішень.

Для сучасних підприємств одним з найскладніших питань є питання управління витратами. Саме від динаміки й рівня витрат залежать фінансові результати діяльності підприємств. Управління витратами виконує роль інструменту досягнення високого економічного результату на підприємстві і не зводиться тільки до зниження їх абсолютної величини. Воно охоплює всі елементи управління з урахуванням особливостей витрат, а також їх порівняння з досягнутими результатами (виробничими, технічними, економічними і соціальними), що дає змогу оцінити ефективність роботи підприємства.

Бюджетування, як складова частина системи управління витратами – це система планування, обліку та контролю результатів діяльності підприємства [1]. Бюджетування – планування діяльності підприємства шляхом розроблення системи взаємопов'язаних бюджетів, комплексно орієнтованих на ринкові потреби і покликаних забезпечити стійкий фінансовий стан і поступальний розвиток підприємства відповідно до його головної місії та статутних завдань [2]. Дефініції поняття "бюджетування" у наукових працях вчених наведено у табл. 1.

Табл. 1. Система понять "бюджетування"

№ з/п	Автор	Визначення
1	В.В. Бурцев [1]	Бюджетування – це система планування, обліку та контролю результатів діяльності підприємства.
2	О.Н. Волкова [2]	Бюджетування – це процес узгодженого планування і управління діяльністю організації за допомогою бюджетів і економічних показників, що дають змогу визначити вклад кожного підрозділу в досягнення спільних цілей.
3	С.Ф. Голов [3]	Бюджетування – це процес планування майбутньої діяльності підприємства, результати якого оформлюються системою бюджетування.
4	Н.М. Давиденко [4]	Бюджетування – це ефективний інструмент управління фінансами підприємства з метою вироблення оптимальних напрямів використання доходів та формування витрат підприємства у процесі здійснення його фінансово-господарської діяльності.
5	С.Є. Ковтун [5]	Бюджетування – це технологія фінансового планування, обліку і контролю доходів і витрат, одержуваних від бізнесу на всіх рівнях управління, що дає змогу аналізувати прогнозовані та отримані фінансові показники.

На підставі аналізу різних підходів до визначення поняття "бюджетування", можна стверджувати, що під бюджетуванням розуміють управлінську технологію складання бюджетів, яка дає змогу зв'язати діяльність підприємства з його стратегічними цілями, планувати, організувати, контролювати та мотивувати виконання бюджетів на підприємстві, тобто здійснювати процес управління підприємством, який спрямований на досягнення поставлених перед підприємством цілей.

Враховуючи зазначене, основними функціями бюджетування діяльності підприємства можна вважати:

- оперативне планування;
- координування підрозділів і різних видів діяльності промислового підприємства;
- забезпечення своєчасного виконання завдань;
- контроль поточної діяльності.

Бюджет витрат складається для підприємств, їх структурних підрозділів або напрямів діяльності, спрямований на втілення певної стратегії підприємства, слугує її досягненню та не має їй суперечити, забезпечує організацію та планування фінансових потоків, активів та зобов'язань підприємства, мотивує працівників підприємства, які беруть участь у розробленні бюджетів і зацікавлені в досягненні окремих показників. Бюджетне планування на підприємстві складається з трьох етапів, що в сукупності представляють собою складну соціально-економічну систему: підготовку до планування, планування – розроблення бюджетів, контроль за виконанням бюджетів [5].

Зведений бюджет підприємства – це сукупність бюджетів, що узагальнюють майбутні операції усіх підрозділів підприємства, який складається з двох основних операційних, фінансових бюджетів та допоміжного бюджету.

Операційні бюджети підприємства – це сукупність бюджетів витрат та доходів, які забезпечують складання бюджетного звіту про прибутки. Основна частина операційних бюджетів прямо чи опосередковано впливає на кінцеві показники й передусім на показники доходів, витрат та ефективності діяльності на кожному етапі фінансово-господарських процесів і структурних підрозділів підприємства. Операційний бюджет складається з таких бюджетів: реалізації, бюджету виробництва, запасів, прямих витрат на оплату праці, загальновиробничих витрат, виробничої собівартості продукції, витрат на збут та бюджету інших витрат.

Фінансові бюджети підприємства – це сукупність бюджетів, які відображають грошові потоки та фінансовий стан підприємства. Фінансовий бюджет складається з бюджету грошових коштів, амортизаційних відрахувань, прогнозованого балансу, бюджету капіталовкладень. Допоміжними бюджетами є інвестиційний бюджет та бюджет дебіторської та кредиторської заборгованості зобов'язань) підприємства. Організаційно процес бюджетування витрат підприємства можна розподілити на три складові частини – технологія, організація та автоматизація (табл. 2).

Бюджетування є специфічним прийомом системи управлінського обліку, для впровадження якого необхідним є рішення методологічних проблем з планування та управлінського обліку, а також розроблення відповідних організаційних процедур, що регламентують всі питання взаємовідносин окремих структурних підрозділів з керівництвом підприємства. Оскільки для управління витратами необхідно мати змогу проаналізувати об'єкти обліку витрат в різних розрізах і з різним ступенем деталізації або укрупнення.

Типовими причинами, що можуть призвести до зниження ефективності бізнес-процесу бюджетування, є: неефективна організація процесу виробництва; відсутність реальних нормативів під час планування витрат; відсутність цільових установок при плануванні.

Табл. 2. Складові частини організаційного процесу бюджетування витрат підприємства

Складова організаційного процесу бюджетування	Загальна характеристика
Технологічний аспект	Цілі та завдання. Принципи бюджетування. Система бюджетування. Методи бюджетування. Види бюджетування.
Організаційний аспект	Організаційна та фінансова структура підприємства. Фінансове планування. Графік документообігу. Мотивація виконання підконтрольних показників. Регламент бюджетування та бюджетного контролю.
Автоматизація бюджетування як управлінської технології	Вимоги до вхідної інформації. Вимоги до комп'ютерних програм. Вибір програмного забезпечення. Навчання персоналу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Метою запровадження бюджетування витрат підприємства є: забезпечення поточного планування; забезпечення координації, кооперації і комунікації підрозділів підприємства; обґрунтування витрат підрозділів і підприємства загалом; створення основи для оцінювання і контролю виконання планів підприємства; встановлення персональної відповідальності менеджерів за дотримання виконання бюджетів; виконання вимог чинного законодавства і контрактів.

Використання бюджетування у процесі управління витратами підприємства спонукає планувати, виробляти контрольні критерії і покращувати координацію їх господарської діяльності (враховувати обмеження та оптимальним чином розподілити ресурси підприємства, поведінку конкурентів на поточний та перспективний ринковий попит на готову продукцію).

Література

1. Бурцев В.В. Управленческий аудит системы бюджетирования : сб. науч. тр / В.В. Бурцев // Аудиторские ведомости, 2013. – № 12. – С. 3-9.
2. Волкова О.Н. Бюджетирование и финансовый контроль в коммерческих организациях / О.Н. Волкова. – М. : Изд-во "Финансы и статистика", 2009. – 268 с.
3. Голов С.Ф. Управлінський облік : підручник / С.Ф. Голов. – Вид. 4-те, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Лібра", 2008. – 704 с.
4. Давиденко Н.М. Удосконалення організаційно-фінансової структури корпоративного підприємства для бюджетування / Н.М. Давидено // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. – Сер.: Економічні науки. – 2008. – № 21, ч. 1. – С. 180-184.
5. Ковтун С.Є. Бюджетування на сучасному підприємстві, або як ефективно управляти фінансами / С.Є. Ковтун. – Х., 2005. – 340 с.

Хайменова Н.С. Бюджетное планирование расходов в системе учетно-информационного обеспечения управления предприятия

Освещены теоретические основы системы управления затратами. Исследованы подходы к определению сущности бюджетирования расходов в системе информационного обеспечения предприятия. Сформирована система бюджетов расходов предприятия. Исследованы методические и организационные характеристики бюджетирования расходов предприятия в системе управления. Определены общие принципы и составля-

ющие организационного процесса бюджетирования расходов предприятия. Определены типичные причины снижения эффективности бизнес-процесса бюджетирования расходов предприятия.

Ключевые слова: затраты, система управления затратами, бюджетирование, управленческий учет.

Haymyonova N.S. Budget Planning of Costs in the System of Accounting and Information Management Software of the Enterprise

Some theoretical foundations of cost management are described. The approaches to defining the essence of budgeting system of information management software of the enterprise are studied. The system of costs budget of the enterprise is created. Some methodological and organizational characteristics of budgeting in the enterprise management system are investigated. The general principles and components of costs organisational budgeting process of the enterprise are defined. The overview of typical causes of reduction of the efficiency of the process of business budgeting of costs is made.

Keywords: costs, cost management system, budgeting, management accounting.